

Јован Стерија Поповић

Цандрљив муж

или

Која је добра жена

ВЕСЕЛО ПОЗОРИЈЕ У ТРИ ДЕЈСТВА

ЛИЦА:

Максим, марвени трговац.

Софија, жена му.

Лепосава, кћи му од прве жене.

Максимова браћа:

Јеврем, пензионирани официр,

Никола, рукоделац.

Мага, Николина жена.

Мита, кум Максимов.

Светозар, писар и Софијин сродник.

ДЕЈСТВО I.

(Соба код Максима)

I. Софија и Лепосава.

СОФИЈА: (спрема којешта по соби): Бога ти, Лепосава, како те није срамота? Велика девојка, па тако неспремљено по кући!

ЛЕПОСАВА: Ја доста растребљујем.

СОФИЈА: Зашто ниси собу почистила, него, како смо ручали, и сад стоји свињац? Шта би било да какав стран човек у кућу дође? (Утире астал и лупа столице) Гледај, гледај, толики прах!

ЛЕПОСАВА: Већ у овој кући друго ништа да не ради човек, него да паја и брише.

СОФИЈА: Па да оставимо, да нам се свет смеје. Срамота је, девојко, и помислити то, камо л' да изрекнеш. Тешко свакој која не љуби чистоћу. Шта си ону маст метнула на полицу, да дирају

мачке? Зар је њој онде место?

ЛЕПОСАВА: У хитости оставила сам, па сам после заборавила.

СОФИЈА: Жалосно је за сваку кућу, где нема реда. (Брише фигуре) Гле, гле, толики прах!

ЛЕПОСАВА: Ала сте ви, Боже, све да вам је као из кутије!

СОФИЈА: Није него да се удавиш у ђубрету. Иди погаси ону ватру, да не горе дрва узалуд.

ЛЕПОСАВА (одлази)

СОФИЈА (за њом): И оно брашно да се покупи. Бадава, човек мора свуда сам да завири, јер иначе готова штета. (Узме шав, и почне код прозора радити)

II. Максим, Софија.

МАКСИМ: У овој кући мора све наопако да иде.

СОФИЈА: Шта се догодило?

МАКСИМ: »Шта се догодило?« Завукла си се у собу, да те не опали сунце.

СОФИЈА: Тек што сам ушла.

МАКСИМ: Провреднила се жена шавом, а напољу како Бог да.

СОФИЈА: Јуче си псовао, што не шијем.

МАКСИМ: Да враг носи и с твојим послом и с твојим редом!

СОФИЈА: Хоћеш да дам другоме да шије?

МАКСИМ: Дабогме! Код вас две, да плаћам још!

СОФИЈА: Тако и ја кажем.

МАКСИМ: Хоћеш оставити те трице?

СОФИЈА: Ја мислим да сам посао свршила.

МАКСИМ: Свршила као наопако. Како си метнула онај пепео?

СОФИЈА: Као што си казао.

МАКСИМ: Онде је њему место. Нисам ли сто пута говорио да се меће поред оцака.

СОФИЈА: Ја сам чула: у крају до олука. Али, ако ти није ту по вољи, лако ћу га преместити.

МАКСИМ: Тако је; сад иди те квари наново хаљине. То није могло бити из почетка, него да се опет дангуби.

СОФИЈА: За Бога, кад не кажеш управо како ти је воља, него час овако, час онако.

МАКСИМ: Сад сам ја крив, што ти не ваљаш.
Шта сте дирали у оно буре?

СОФИЈА: Казала сам да се спусти у подрум, да се не расуши.

МАКСИМ: Да сам ти заповедио, ти то не би учинила.

СОФИЈА: Кад не спремам, опет псујеш.

МАКСИМ: У моје послове да ми се нико не меша. Ено сте ми и перо забили.

СОФИЈА: У фијоки је. Оставила сам га да се не изгуби.

МАКСИМ: Тако. Тражим, да полудим.

СОФИЈА: Зашто ме ниси питао?

МАКСИМ: Дакако! Да оставим сав посао па да

питама милостиву госпођу, где ћу што наћи. Ти да не дираш у моје ствари! Јеси ли ме разумела?

СОФИЈА: Опет морам да забележим што се троши.

МАКСИМ: Тешко мени и мом бележењу! Видим ја моје добро јутро. Жена вредна и уредна, а кад тамо, на свакој страни црна штета. Ено се и даске оглођале од тешка трвења.

СОФИЈА: Не можемо седети у свињцу.

МАКСИМ: Знам, знам, само с лица нека је чисто, а иначе, како је Бог дао. Тамо мердевине леже, хоће човек врат преко њих да сломије, али је прече собу прати, него којешта спремати.

СОФИЈА: Ти си казао да ти још требају.

МАКСИМ: Ако сам казао јуче, то да се годину дана не дигну. Али, наравно, лакше је седети код прозора и шити.

СОФИЈА (устане): Шта желиш да радим?

МАКСИМ: Седи, седи, па шиј, да ти не изгори бело лице. Тешко мени, то ја знам! (Одлази)

СОФИЈА (сама): Сам Бог може теби угодити. Ако што урадим, не ваља; ако не урадим, опет не ваља. Ако ходим, не ваља; ако седнем, не ваља; ако стојим, не ваља. Ако је бело, »зашто је бело«; ако је црно, »зашто није бело?« Ако ћутим, »зашто не говорим«; ако проговорим, »шта торочеш којешта?« Овакве нарави ваљда нема нигде на свету.

III. Јеврем и Софија.

ЈЕВРЕМ: Кад један бомбардира, други радо ретерира. (Остављајући капу на астал) Псује Макса, не шали се.

СОФИЈА (смеша се и сложе раменима)

ЈЕВРЕМ: Рекао би човек читаву бригаду
егзерцира, тако се развикао.

СОФИЈА: А шта ћете? Ја гледам што је право, да
му угодим; али он се срти, те срти. Већ не знам
како ћу.

ЈЕВРЕМ: Хе, хе! Још је стари Макса. Снахо, он је
цандрљив, али са цандрљивим човеком не можеш
другојаче, него пустити га нека бомбардира, али
не излазити из својих шанчева.

СОФИЈА: Жао ми је само што се љути, кад ја
свашта чиним.

ЈЕВРЕМ: Макса је човек, кој и непрестано о
упаљеним фитиљем ходи. (Седне) Хоће ли по који
пут да заћути?

СОФИЈА: То не, али увек по штогод нађе зашто
ће псовати.

ЈЕВРЕМ: Опет се мало поправио. У детињству за

ништа се набури, па не можеш реч од њега да извучеш. Зато су га и прозвала деца »срдило бурило«. Кад је год празник, он неће да руча: зови га, моли га, удри га, он ћути. Мати покојна имала је доста невоље с њиме, али субординације никако.

СОФИЈА: Шта знам; да је ваше нарави, волела бих.

ЈЕВРЕМ: Е, са мношвом се могло командирати, како си хтела. Зато сам доцније и могао авансирати. Но под приклад, ево команданта!

IV. Максим и пређашњи.

МАКСИМ (Софији): Седиш, седиш!

СОФИЈА (устане): А да шта ћу, за Бога?

МАКСИМ: Лези, те одмори твоје кости, струнила си се.

СОФИЈА: Нећеш да плаћам шваљама, а неправоти је што шијем.

МАКСИМ: Кад треба друго радити, онда те је напао шав. Ја морам пропасти код такве жене. Шта си имала куповати гвоздени лонац? Није ти по вољи од земље.

СОФИЈА: Псујеш, што се дрва троше, или кад се који суд разбије, па сам мислила да ће овако боље бити.

МАКСИМ: А што се новци издају? Ја сам баш несрећан човек: куд се год окренем, видим штету. Ах, сирота Персо, нисам то знао уважавати. Она ме је, кукавна, слушала као цара.

ЈЕВРЕМ: Па си и њу кињио, док није умрла.

МАКСИМ: Ти се у моје послове не мешај.

ЈЕВРЕМ: Командант мора имати прописе, како ће командирати, иначе је деморализација готова.

МАКСИМ: Иди у твоју регименту, па командирај како знаш. Овде сам ја господар.

ЈЕВРЕМ: Вараш се. У кућевној регименти жена је полковник. Генерал муж издаје истина заповести, али тек жена командира, и цео полк познаје полковника за господара.

МАКСИМ: Зато ми тако и пева срећа. Од кад је она у кући, слуга мора да добије вина кад руча.

СОФИЈА: Ја мислим боље је тако, него да краде где што дочепа.

МАКСИМ: Дакако! Мора кључ од подрума да стоји у врати, зашто је милостивој госпођи тешко сваки час ватварати и отварати.

СОФИЈА: Од кућнога пустихије не можеш сачувати. Сам си приповедао како си нашао пуно цеви у бурету. Сада тога нема.

МАКСИМ: Та дабогме; сад стоји чаша у подруму. Ти ћеш ме довести до паса, то ја знам.

СОФИЈА: Ако желиш ја му нећу давати више, и подрум ћу држати затворен.

МАКСИМ: О, сад ћеш му укидати, кад си га једанпут научила. Сад слуга мора да има уредну вечеру.

СОФИЈА (слеже раменима)

МАКСИМ: Дакако! Кувај му само лепо, да те после приповеда како си добра госпођа.

СОФИЈА: Остави се, Бога ти; та и код мога се оца тако радило, па је било добро.

МАКСИМ: Проклет био час, кад си ти ступила у моју кућу, то ја знам.

ЈЕВРЕМ: Но, Максо, сад под приклад!

МАКСИМ: Шта си ме ти опет заопуцао с твојим егсерциром: хоћега да је сасвим поквариш!

ЈЕВРЕМ: Софија има најбољу кондуиту.

МАКСИМ: Има врага, да је носи и кад сам ју познао! (Одлази)

ЈЕВРЕМ: А, непријатељ је преотео мах; ја ступам с тобом у алијансију.

СОФИЈА: Ето видите, браца, сад како ћу да му угодим?

ЈЕВРЕМ: Кад дефензивно стање не помаже, онда се ради офензивно. Није само једанпут добијена битка дрзновеним нападом; зато треба операције променити. Прво и прво, да се начине јаки редути, да у случају нужде можеш ретерирати без опасности; па онда напред; центрум, десно и лево крило, све треба точно да дјејствује. Међутим ћу ја, као сојузник, с друге стране начинити диверзију. Тако ће непријатељ или капитулирати,

или коначно бити побеђен. Дакле, слушај план операције.

СОФИЈА: Бога ми, ја нити разумем ваше команде, нити ћу с њиме рат водити. Ако се лепим не одобровољи, трпићу; да шта знам, кад ми је тако Бог дао!

ЈЕВРЕМ: Нипошто, нипошто; ко непрестано пред непријатељем бежи, показује своју слабост и он иде да га већма гњечи; али, како станеш куражно и окренеш му бајонете, да видиш како се одмах у памет узме. Добијеш ли пак прву битку, онда остале лако иду. Дакле, непријатељ се приближује, аларм! Пленкери напред; инфантерија, кавалерија, артилерија, све у движеније; напред, ступај, на штики! Ето си добила битку.

СОФИЈА (смеши се): Ви, браца, с таквом ватром командирате, као да сте усред баталије. Али Макса није љубитељ војске; како је види, одмах бежи.

ЈЕВРЕМ: Тим боље. Но сад, к дјелу! Команду у кући примићеш ти; што рекнеш треба да се изврши. Ко се томе успротиви, одмах под војени суд, јер је стање опсадно. Јеси ли ме разумела? Одсад ћеш ти заповедати, а Макса ће слушати.

СОФИЈА: Аа, браца...

ЈЕВРЕМ: Војени закони не трпе ни »а!« ни друга примјечанија, него подчиненије мора бити безусловно: »марш, марш« - »стој, стој«... Кад издаш какву заповест, буди постојана, нити се дај заплашити псовком или претњом.

СОФИЈА: Ја то нити хоћу, нити смем, браца.

ЈЕВРЕМ: Де, де, прокушај једанпут, два пута ли, пак ћеш видети да сам ти добро саветовао.

СОФИЈА (смеши се): Али, ако окупи тући? А ја нисам рада да се тај обичај уводи.

ЈЕВРЕМ: Јесам ли ти казао да се сила одбија

силом? Само му покажи да штап има два краја, па ћеш видети како ће одмах ретерирати.

СОФИЈА: Моја нарав није за то. Пре бих могла какву шалу предузети.

ЈЕВРЕМ: Добро; покушај од шале, па ћеш видети да је средство добро.

СОФИЈА: Кад би пробитачно било с џандрљивим човеком шалити се. Ви знате...

ЈЕВРЕМ: Не бој се ништа, ја сам твој сојузник. Нас двоје јачи смо од њега.

СОФИЈА: То би било созаклетије, а ви знате, који прави тајне договоре противу општега мира...

ЈЕВРЕМ: Противу мира, тако је; али који се жртвује да се поредак одржи, добија декорације. Доста. Што год видиш да си добро урадила, остани при томе постојана; речма и претњом не дај се поплашити, докле и сам не увиди да је

криво имао. Двапут, трипут тако, па ће се одучити.

СОФИЈА: Само да не учинимо горе.

ЈЕВРЕМ: Горе не може бити, него што ти је. Ево га где виче, сад да ме не осрамотиш.

СОФИЈА: Браца, на вашу ризику.

ЈЕВРЕМ: Не бој се, ти си жена; а жене имају опасније оружје него што су топови и ракетле.

V. Максим, пређашњи.

МАКСИМ: Шта си имала куповати оно месо?

СОФИЈА: Треба за вечеру.

МАКСИМ: А где је од подне?

СОФИЈА: Појело се све.

МАКСИМ: Ти си несрећа! Седиш ту, да те виде официри, а напољу нека се размеће и развлачи.

ЈЕВРЕМ (намигује Софији)

СОФИЈА: Ја мислим да знам шта се по кући чини.

МАКСИМ: Знаш, врага, да те носи! Неће се кувати.

СОФИЈА: А шта ћемо јести?

МАКСИМ: Ништа.

СОФИЈА: Онда би опет псовао.

МАКСИМ: Псујем, јер имам неуредну жену; само скувај, па ћеш видети шта ће те снаћи.

СОФИЈА (којој Јеврем намигује): Али ја хоћу.

МАКСИМ (зачуђен): Шта?

СОФИЈА: Ја хоћу.

МАКСИМ: Како ти то говориш?

СОФИЈА: Ја сам госпођа у кујни.

ЈЕВРЕМ (иде радосно по соби и лагано пљеска рукама): Право, право!

СОФИЈА: Ти гледај твој посао, а у кујни ако не буде реда, ја крива.

МАКСИМ: Дакле, да куваш?

СОФИЈА: Мора се кувати, кад је толика кућа.

МАКСИМ: Нема лука и хлеба.

СОФИЈА: Ћути, ћути, Бога ти; тако те по вароши и зову »леб и лук«.

МАКСИМ: Шта марим ја за свет? У мојој сам кући ја господар.

СОФИЈА: Тешко сваком ономе, који не мари шта свет о њему говори.

МАКСИМ: Кувати се неће.

СОФИЈА: Али ја хоћу.

ЈЕВРЕМ: Право, снахо!

МАКСИМ (Јеврему): А шта ти ту?

ЈЕВРЕМ: Кад командант не разуме команду, онда се место њега поставља други.

МАКСИМ: Ти њу квариш.

ЈЕВРЕМ: Ја сам само од генералштаба.

МАКСИМ: У кући те не потребујем, кад си такви.

ЈЕВРЕМ: Опет ја ћу плакати! И не заслужијеш да ти скоро дођем. (Узме капу, смешећи се) Снахо,

непријатељ ретерира; чувај добро позиције,
победа је наша. Збогом, Максо, и желим ти бољу
памет. (Одлази)

МАКСИМ: Лепо си почела.

СОФИЈА: Немој, тако, Максо, та ти знаш, да ја
свом душом идем да ти угодим. Нит' ме види
шетња, нит' ме види честито црква, па све ти није
право.

МАКСИМ: Ал' да куваш то хоћеш.

СОФИЈА: Та, за Бога, не кувам себе ради.
(Приступи му умиљато) Не бој се, не бој се,
нећемо пропасти.

МАКСИМ: Иди од мене!

СОФИЈА: Зар се ти сртиш?

МАКСИМ: Иди, кад ти кажем, док си читава!

VI. Мага, пређашњи.

МАГА (небрижљиво обучена и неочешљана, у папучама; кад иде вуче ноге и речи развлачи):
Помози Бог, брацо!

МАКСИМ: Ево паметне и ваљане газдарице. Шта си ти данас кувала, Маго?

МАГА: Бога ми, нисам ништа. Ето, мрзило ме ићи на пијацу.

МАКСИМ: То је жена; а не да растури кућу.

СОФИЈА: Па шта сте ручали?

МАГА: Узела сам, ето, мало сира, а од јуче остало је и мало купуса.

СОФИЈА: Не псује л' те браца Ника?

МАГА: Ето, псује, али ја ћутим, па га тако и прође, ето, љутина.

СОФИЈА: То је добро.

МАКСИМ: Није него да разглави вилице као ти.

СОФИЈА (Маги): Шта ти ради дете?

МАГА: Бога ми, још једнако страда; пишти, пишти по целу ноћ. Ноћас сам двапут морала устајати; тако сам, ето, ломна.

СОФИЈА: Како би било да га сваки дан по двапут купаш?

МАГА: Е, ко ће толику воду грејати?

СОФИЈА: Опет је боље, него слушати писку.

МАГА: Дао Бог те добро спавам, па слабо и чујем. Мој се често љути, али шта ћу кад не могу, ето, да се разбудим.

СОФИЈА: А дете плаче?

МАГА: Љуља га, ето, Никола.

СОФИЈА (Максиму): А да ли би ти заљуљао дете?

МАКСИМ: Није него да те метнем у кавез, па да ти само лепа јела доносим!

МАГА: Е, Боже, брацо, па зашто не би који пут и дете заљуљали? Ми сироте по васдан кланцамо, час овамо час онамо; ето, спадох с ногу.

VII. Лепосава, пређашњи.

ЛЕПОСАВА: Стрина, плаче вам дете.

МАГА: Ето, сад ћу.

ЛЕПОСАВА (одлази)

МАГА: Што сам дошла? Бога ти, секо, како се кува, ето, воће у пари?

СОФИЈА: Метне се у стакло што хоћеш, па онда се наспе подоста шећера и затвори добро крпом, а преко ње бешиком. После се метне у сламу, па се тако кува полагано.

МАГА: Нисам, ето, знала за сламу.

СОФИЈА: Само треба из тија кувати.

МАГА: Хтела сам, ето, још јуче кувати, али нисам могла доспети да дођем. Лепо сам, ето, сложила још прекјучер у чаше.

СОФИЈА: Још прекјучер? Е, секо, то се већ покварило.

МАГА: Шта говориш?

СОФИЈА: Оно треба одмах кувати, како се сложи. А овако мора прокиснути.

МАГА: О, тешко си га мени, шта ћу сад да радим?

VIII. Лепосава, пређашњи.

ЛЕПОСАВА: Стрина, хајдете, заценило се дете од плача.

МАГА: Ево ме одмах.

ЛЕПОСАВА (одлази)

МАГА: Па не може се помоћи?

СОФИЈА: Не може.

МАГА: О, тешко мени, толики, ето, шећер! Ако чује Никола, убиће ме. А дошла бих била раније, него сам се, ето, забунила била с пређом.

СОФИЈА: Да си мени казала, па бих ти могла средити.

МАГА: Сметнула сам с ума. Не можеш, ето, на сваку страну. Опет, онај мој љут, па куд ћу пре. Да ми је ко да ми помогне, него она једна, ето,

девојка, не зна ни она сирота шта ће. Ју, да идем,
плаче ми дете. (Устане) Па велиш, ето, да бацим?

СОФИЈА: А да шта знаш!

МАГА: Ох, ох, како сам погрешила! Аратос ти,
ето, и пекмеца и свега! Не знам што сам и
почињала, кад ми је, ето, толики посао на глави.

МАКСИМ: Маго, заборавила си на дете.

МАГА: Ју, право кажете. Идем да видим шта
сирото ради. Збогом! Ох, тешко си га мени!
(Одлази)

СОФИЈА: Шта би радио, да ти је оваква жена?

МАКСИМ: Опет је боља од тебе. Није трошљива,
није бесна, него ћути, па седи код куће, нити
тражи сваки дан колача, као твоје господство.

СОФИЈА: Ћути, Бога Ти; ко те чује, мислио би
Бог зна шта се ту троши!

МАКСИМ: Него није.

IX. Светозар, пређашњи.

СВЕТОЗАР: Помози вам Бог!

СОФИЈА: Бог ти добро дао, Светозаре! Од куд те среће?

СВЕТОЗАР: Ето се и ја заканио мало.

СОФИЈА: Седи. (Седну) Шта ради мама?

СВЕТОЗАР: Хвала Богу, здрава је. Поздрвила вас и она и Ката.

СОФИЈА: Благодарим. Зашто не дођу за Бога?

СВЕТОЗАР: Е, знате, женске работе: час ово, час оно, па не могу да стигну.

СОФИЈА: А што тебе нема?

СВЕТОЗАР: Та, знате, кад је човек у служби. И сад не бих дошао, да немам једну лепу поруку.

СОФИЈА: Та Бога ти? А шта ће то бити?

СВЕТОЗАР: Ката навалила одавно, а и ја сам желео, да дамо један бал.

СОФИЈА: Гле, гле!

СВЕТОЗАР: Па сам дошао и вас позвати.

МАКСИМ: За нас није бал.

СВЕТОЗАР: Зашто?

МАКСИМ: Послови, не знамо где нам је глава.

СВЕТОЗАР: Бар за љубав Лепосавину.

МАКСИМ: Има она доста забаве код куће.

СВЕТОЗАР: Али опет, у друштву.

МАКСИМ: Друштво није највећа срећа.

СВЕТОЗАР: Та о срећи и ја не говорим.

МАКСИМ: Друштво даје често повода да се човек каје.

СВЕТОЗАР: Ја мислим, кад је код својих.

МАКСИМ: Најбоље је чувати своју кућу.

СВЕТОЗАР: Па баш нећемо имати срећу?

СОФИЈА: Та доћи ћемо ми, доћи ћемо.

МАКСИМ (неповољно): Гле јако!

СОФИЈА: Макса се шали, а ти мислиш тако је.

МАКСИМ: Ја немам кад шалити се.

СОФИЈА: Хоће ли бити много?

СВЕТОЗАР: Прилично. Већ Ката не зна шта ће.

СОФИЈА: Е, девојка је, па јој се мили.

МАКСИМ: Зар девојка нема другога посла?

СОФИЈА: Њој је ово сад најмилије. А,
Светозаре?

СВЕТОЗАР: Тако је.

МАКСИМ: Није она крива, него они што
допуштају.

СВЕТОЗАР: Да шта ће. Треба и они нама да
учине што по вољи.

МАКСИМ: Хајде, хајде, трошите новце.

СВЕТОЗАР: Та нису ни ту хиљаде.

МАКСИМ: Ко не чува пару, неће умети ни
хиљаде сачувати.

СОФИЈА: А већ ти опет - свакога да учиш. Нека ради како ко хоће.

СВЕТОЗАР: Дакле, ми ћемо вас очекивати на бал.

СОФИЈА: Ми ћемо узети слободу.

МАКСИМ: Само ако се што не догоди.

СОФИЈА: А, на сваки начин, на сваки начин.

МАКСИМ: Нама би иначе било жао.

СОФИЈА: Можете се за цело надати.

СВЕТОЗАР: Дакле, ја се праштам.

СОФИЈА: Збогом, Светозаре! Поздрави код куће.

СВЕТОЗАР: Хоћу, благодарим. (Одлази)

МАКСИМ: Ти си скот!

СОФИЈА: Шта ти је сад?

МАКСИМ: Да те стиснем за гушу, па да ти кажем шта ми је. Какав те бал снашао, горопаднице, какав бал?

СОФИЈА: Код својих људи.

МАКСИМ: Нећу ни код кога, разумеш ли?

СОФИЈА: Бар ту нећеш трошити.

МАКСИМ: Нећу? Да шта ћу! А хаљине се неће правити; цветови се неће куповати? Кад сам ја још на бал ишао? За мене је бал!

СОФИЈА: Па ти немој; ићи ћу ја са Лепосавом.

МАКСИМ: И дете да ми квариш!

СОФИЈА: Да су балови шкодљиви не би их људи држали.

МАКСИМ: Доста, ја нећу ићи.

СОФИЈА: Како ти је воља.

МАКСИМ: Али нећеш ни ти.

СОФИЈА: Ја морам.

МАКСИМ: Преко моје воље.

СОФИЈА: Твоју вољу знам кад треба слушати,
али овде немаш право. (За себе) Еј, браца Јевреме,
сад да си ми!

МАКСИМ: И ти хоћеш?

СОФИЈА: На сваки начин.

МАКСИМ (узме штап): Хоћеш?

СОФИЈА: Штап је за скотове, али не за људе.

МАКСИМ: Штап је за свакога који не слуша.
(Замане) Хоћеш ли?

СОФИЈА (показује столицу): Питај ову.

МАКСИМ: А шта значи то?

СОФИЈА: Ето шта значи: ако је дошло до тога да се морамо тући, онда ћу ја искати од ње помоћи.

МАКСИМ: Свог мужа столицом?

СОФИЈА: Боже сахрани! Жена треба мужа да почитује, само не треба ни он да се заборавља.

МАКСИМ: Али, убио те Господ, тако да ти кажем: имаш ли, море, памети, да на бал идеш!

СОФИЈА: Без памети људи и не иду на бал.

МАКСИМ: Шта си ти? Јеси ли ти грофица или бароница? Не гледаш нашу сиротињу.

СОФИЈА: Чујеш, Максо, ти имаш деце; морамо живети с људма. Да како мислиш девојку удати?

МАКСИМ: С баловима да је удам!

СОФИЈА: Балови нису ни измишљени за егаве људе, него да се момци с девојкама упознају. Тако је у свету, па шта ћемо.

МАКСИМ: И ја сам тебе на балу познао!

СОФИЈА: Може бити да би боље било, да смо се пређе упознали. Но сад је излишно речи о том трошити.

Х. Лепосава, пређашњи.

СОФИЈА: Преправи се, Лепосава, да идемо на бал.

МАКСИМ: Јеси ли ти полудела, море, жено?

СОФИЈА: Кажем ти: ти остани код куће, ако те мрзи; ићи ћемо нас две.

ЛЕПОСАВА: Како ћу ићи, кад немам ни белу хаљину?

МАКСИМ: Ето, јесам ли казао!

СОФИЈА: Па? Треба јој купити, да како!

МАКСИМ: И на то да се новци троше.

СОФИЈА: Ко има деце, треба да их држи честито, ако није рад да му се покваре.

МАКСИМ: Јест, нека их диже на високо, да их ни враг запросити не сме. Доста, хаљину јој нећу купити.

СОФИЈА: А оно ћу јој купити ја.

МАКСИМ: Море, јеси ли ти полудела данас?

СОФИЈА: То заиста нисам: али, као газдарица од куће, треба да се за кућу и бринем. Хајде, Лепосава.

МАКСИМ (стане пред њу): Куда ћеш?

СОФИЈА: Да купим девојки хаљину.

МАКСИМ: То неће бити данас!

СОФИЈА: Помисли, човече, та ја нећу мени, него твој детету! То мора да буде.

МАКСИМ (узме штап): Али то не мора да буде, кад ја кажем.

СОФИЈА: Заборавио си ону пословицу о столици?

МАКСИМ: О проклето ђаволско колено и ко те доведе на мој врат!

СОФИЈА: Срам да те буде! Напао чинити, да му

се свет смеје. Што си тражио честиту жену, кад си такве нарави? Мислиш ли и мене као ону прву? О, вараш се, драги, пре ћемо се раставити. (Одлази са Лепосавом)

МАКСИМ (сам): Сад она мене још псује, и она је честита, само ја не ваљам. Тако је, кад јој се попушта; али како се била разрогачила, још би она мене тукла. Хм! Хм! Да сама иде на бал, смем ли је пустити? А каква је, она би то и учинила. Еј, проклета ти душа била, до чега ме под старост доведе!

XI. Кум (ступи), Максим.

КУМ: Помози Бог, кума Максо!

МАКСИМ: Бог ти добро дао, куме!

КУМ: Како је, куме?

МАКСИМ: Наопако.

КУМ: Шта је?

МАКСИМ: Не питај, молим те.

КУМ: До ниси штетовао на свињама?

МАКСИМ: Боље и то, него што ми дође ђаво на главу.

КУМ: Биће моја кума?

МАКСИМ: Ниси венчао жену, него ђавола, вампира, вукодлака! По васдан готови, по васдан меси, сад ово, сад оно!

КУМ: Благо теби, куме.

МАКСИМ: Лепо благо, кад жена размеће кућу.

КУМ: А моја не да ни јести. Еј, како бих се радо с тобом мењао.

МАКСИМ: Опет мора бити боља од моје.

КУМ: Не говори, брате. Кад дођем кући, не смем искати да ручам, јер одмах полете тањира као пљусак; него ћутим, па ако донесе што, добро, ако не донесе, опет добро.

МАКСИМ: Бар се уштеди што.

КУМ: Јадна ми је уштеда! Зар ја знам шта се троши? Што јој је воља, оно купује, па опет баца, кад се расрди. За асталом ако рекнеш коју, три стотине вила и што ти ја знам; ако ћутим, а она: »Шта ћутиш, шта не говориш? Зашто си ме узео, кад мрзиш на мене?« Више бих пута пио и ја мало вина, али она: »Како ја пијем воду, па нисам умрла«. Кад пођем у подрум, а она ми преко уста начини кредом белегу, да не могу пити. Једва се досетим, те преправим сам креде у цепу, па кад се напијем, а ја превучем преко уста, да не би приметила.

МАКСИМ: Добар си домишљан, куме.

КУМ: Добар, као наопако! Једанпут уместо

кредом, она ми само прстом превуче преко уста, а ја сиромах искрен, превучем као што ваља. Шта видим: кад изиђем из подрума, уста бела, а она као рис на мене. Од тог доба немам поштења да идем сам у подрум, него ме увек она прати.

МАКСИМ: У механу, куме, кад ти дође жеља.

КУМ: Е, мој брате, кад пођем од куће, кад дођем кући, морају да се претресају џепови. Ама за најмању пару морам да јој дам рачуна. О, сачувај то, Божо, с таквом женом живети!

МАКСИМ: Опет мислим да је моја гора. Отоич мал' ме није столицом ударила.

КУМ: Мал' није? То је још добро. Код мене не иде тако непоуздано, него што науми то и сврши.

МАКСИМ: Кад је тако, то смо ми обојица несрећни. Како ћу се помоћи, ја не знам; кад се псовке не боји, ове је друго бадава.

КУМ: Ја сам, хвала Богу, пронашао један лек.

МАКСИМ: Какав лек? Кажи и мени, тако ти вере!

КУМ: Свакојако сам се мучио и кушао, не би ли се поправила. Бре ћутао сам, бре викао сам, бре претио - бадава, све зло, те зло. Једанпут већ обневидим, па ухватим за курјук.

МАКСИМ: Тако, тако!

КУМ: Али шта сам ти онда тек пропатио! Повучем, а мени сва кика остане у руци. Грозница ме чисто ухвати од страха, мислећи да сам јој ишчупао курјук, а не сећам се да је коса туђа. Од оног доба заклео сам се да нећу руку метнути иа њу. Лако се може догодити несрећа каква, па да страдам због неваљалице.

МАКСИМ: Дед, Бога ти, куме, за тај лек.

КУМ: Шта ти се чини, какав је то лек?

МАКСИМ: Да ти право кажем, ја не знам.

Псовка, велиш, не помаже, батина не помаже; шта дакле помаже?

КУМ: Песма.

МАКСИМ: Песма? Како то може помоћи!

КУМ: Ево како. Она почне: »Па, убио га Бог; ђаво да га носи; како сам се усрећила, боље да сам цркла.« Ја на то (пева) »Ти, сердце, не мучи ме!« (Вишим гласом, подражавајући жени) »Ти си орјатин, убио Бог и онај час, кад сам те познала«. (Пева) »О само дај ми мир!« (Највишим гласом као жена) »Та убио те Бог с несрећом, та ти си несрећа био, несрећа ћеш и остати; сад ћу те оклагитом, виле ти кожу одрале!« (Пева) »Пјеније миле мојој љубевна писма!« Тако, она виче, а ја певам, док не малакше, као оно човек од велике болести. После могу ићи по кући и радити што хоћу, само се некако кујне клоним, јер се бојим да се опет не дими.

МАКСИМ: Шта то значи?

КУМ: Шта значи: доведем једанпут и ја у мом веку госта на ручак, али њојзи неправо, што јој нисам напред јавио. Чекам, чекам, нема јела; најпоследње промолим главу кроз пенџерчић, да видим шта је; али кад ме одонуд звизну, куме, пођоше ми сузе на очи, а ја натраг! Пита ме гост, шта ми је. Јако се дими кујна, одговорим. Шта ћеш, мораш да покриваш своју срамоту; али од оног доба све се чувам да се не задими кујна, па се ни у саму песму не уздам.

МАКСИМ: Мој куме, твој лек не вреди ништа! Каква је ова моја, још би ми помагала, кад бих почео певати.

КУМ: Ко се не узда у песму, нека звижди. На пример: »Гди си био битанго светска, куд те враг једнако носи?«

МАКСИМ: Доста, кума Мито, доста. Код мене је друга фела од жене. А фела од злих жена има толико, колико грозница: једна је хладна, друга је с ватром, трећа нема ни зиму ни ватру, не знаш

шта је. Моја не виче по кући, али опет мора да буде све по њеној вољи.

XII. СОФИЈА (с ешарпом), пређашњи.

МАКСИМ: Ево је. Но, јеси ли купила?

СОФИЈА: Јесам, и врло јевтино, Максо; не бих се надала.

МАКСИМ: Да, гледај да ми тиме замажеш очи.

СОФИЈА: Не, заиста, врло јевтино.

МАКСИМ: Боље да си гледала, како ти стоје судови у кујни.

СОФИЈА: Ти се ва кујну не брини; ако не буде све у реду, моја срамота!

МАКСИМ: И моја штета.

СОФИЈА: Не верујем да си имао штете од мене.

МАКСИМ: Та куд ће ми веће штете, него што сам увео такву распикућу.

СОФИЈА: Ништа, ако ти кућу профућкам, заједно ћемо гладовати.

МАКСИМ: Еј, пусти језик! Ђон би њиме могла углачати.

СОФИЈА: Е, доста, доста. Немој бар пред страним човеком.

МАКСИМ: Је ли, лукава лисицо, све тражиш трагове да забашуриш.

СОФИЈА: Доста већ једанпут, стиди се од кума.

МАКСИМ: Шта да се стидим, и он има такву аспиду на врату.

КУМ: Камо срећа, да ми је таква, те бих и ја прогледао као моја браћа.

МАКСИМ: Шта си стала као лутка, допада ти се како је кум леп!

СОФИЈА: Е, то је већ много! Јес чуо, Максо, буди и ти једанпут човек.

МАКСИМ: Ја сам човек, али ти си моја зла срећа.

СОФИЈА (плаче): Кад муж не уважава чест своје супруге, како ће тражити да је други почитује.
(Одлази)

МАКСИМ: Плаче ли твоја, куме, кад не може да ти доскочи?

КУМ: Плаче: него онда не иде она напоље, него ја. Мој кума Максо, имаш благу жену, па си се размазио; а да ти је моја на глави, знао би шта је рис!

МАКСИМ: Па хајде да се мењамо.

КУМ: Само да може бити, дао бих ти уз њу пола куће.

МАКСИМ: Па би се после кајао.

КУМ: Само три дана да живиш с мојом.

МАКСИМ: Ама, ја сам се с њоме разговарао: не види ми се тако опака, као моја.

КУМ: Већ пресео би ти разговор, само да јој допаднеш шака. Слушкиња, ако је три дана преседела, то је много. Четврти дан или је отера, или она сама побегне.

МАКСИМ (тресе главом): Еј, код мене бих је ја отерао, али она не да.

КУМ: Ја ти кажем, куме, ти имаш анђела.

МАКСИМ: Ђавола, куме ђавола, да је стопим у лисичију маст, да се од ње друге жене плаше, као коњи од курјачког сала.

КУМ: Хајде, хајд, куме, ниси наишао на правог
ђавола. (Одлазе)

ДЕЈСТВО II.

I. Јеврем и СОФИЈА (ступе)

ЈЕВРЕМ: Е, снахо, како испаде баталија?

СОФИЈА: Свакојачко, но како сам се надала, опет
добро.

ЈЕВРЕМ: Рапортирај све тачно, како је
дјејствовало лево крило, како десно, како
центрум. Где је био најжешћи атак, где је
непријатељ слабости показао, и тд. Дакле, како је
ишло?

СОФИЈА: Било је свашта, браца.

ЈЕВРЕМ: »Свашта«, то није никакав рапорт.

Билетина мора да је обстојателна. Дакле,
приповедај.

СОФИЈА: Шта ћете више, кад је морао ићи на
бал.

ЈЕВРЕМ: На бал, Макса?

СОФИЈА: Из почетка сам се страшила, но после
мислим: кад сам загазила, да видим на шта ће
испасти. Трпило се и тако доста.

ЈЕВРЕМ: Даље, даље: како се дошло до бала?

СОФИЈА: Не само што смо ишли на бал, него је
и Лепосава добила хаљину.

ЈЕВРЕМ (руком): Стани; како се Макса владао?

СОФИЈА: Срдио се, викао, хтео је и да удари,
али је најпосле попустио.

ЈЕВРЕМ: Право, право, победа! Но непријатељ се
у редуте повукао; одатле га још треба истерати, па

је побијен »на голову«. Дакле, сад треба да ви дајете бал.

СОФИЈА: А, то му не смем спомињати.

ЈЕВРЕМ: Шта? Бомбе у редут, иначе се непријатељ истерати не може. С моје пак стране помоћ неће изостати. Јеси ли чула за неких сто дуката?

СОФИЈА: Казивао нам је писар.

ЈЕВРЕМ: Сад јуриш на редут! Бал и ништа друго!

СОФИЈА: Али ...

ЈЕВРЕМ: Пст! Субалтерн не сме рећи »али«. Што командант заповеди, мора да се изврши. Смрт или живот, о том нико не води бригу, к оружију, непријатељ се приближује!

II. Максим, пређашњи.

ЈЕВРЕМ: Но, како је било на балу, Максо?

МАКСИМ: Питај ту, што је тако лепо учиш.

СОФИЈА: Само тако каже, а видела сам како му је било повољно.

МАКСИМ: Повољно, што идем неиспаван као пијан.

СОФИЈА: Е, Боже, колико си пута остао с твојим друштвом дуже него синоћ.

МАКСИМ: Бар је моје друштво.

СОФИЈА: Ваљда си и ноћас имао кога познатог.

МАКСИМ: Шта сам добио? Идем из једне собе у другу. Ви поседале наоколо по клупама као вештице. Оној се опружио нос као натегача, она отромбољила усне као дромбуља; оној се отегли

образи као деверика, па гледа да покрије зубе,
што су јој поцрнели од белила.

СОФИЈА: Већ у вас су ми све бели.

МАКСИМ: Бар нису искварени од белила.

СОФИЈА: Него од дувана. Заиста, кад смрдите на
дуван, кад трпате бурмут у нос, то је пријатно.

МАКСИМ: Опет не чине сви. А ви?

СОФИЈА: Као и мушки, како која.

МАКСИМ: Хајде кажи, која девојка није била
набељена?

СОФИЈА: Сад девојкама тражиш ти рачуна!
Пусти их, па кад се удаду, биће све другојачије.

МАКСИМ: Хоће. Види се из јутра дан. Она што
се чепа и погледа као миш из трица, што се криви
и пренемаже и натрчала на глави којекакве
комедије, та да буде паметна, кад се уда? Да Бог

сачува! Луђа, несмисленија, безобразнија, то све може бити, али паметнија - никад ни до века!

ЈЕВРЕМ (смеје се): Зна Макса, немам ја бриге за њега. Дакле, снахо, чула си лозинку, само куражно! (Одлази)

МАКСИМ: Шта те је опет сад научио?

СОФИЈА: Ништа. Него смо се разговарали како би добро било, да и ми дамо један бал.

МАКСИМ: Бре, ако те окупим, нећеш се знати ни ти ни твој бал. Гледај ти безобразнице, тек што је ступила у кућу, пак побеснила!

СОФИЈА: Чујеш, Максо, човек не може да живи осим људи. Што сав свет ради, морамо радити и ми. Видиш, ми имамо деце.

МАКСИМ: Па?

СОФИЈА: Па треба да се с људма мешамо. Бог

зна шта можемо дочекати, зато је увек добро кад човек има пријатеља.

МАКСИМ: Ја се нисам ни туђио од људи.

СОФИЈА: Зато, што други чине, морамо чинити и ми. Добро ће дакле бити, да и ми дамо једанпут бал.

МАКСИМ: Јеси ли ти полудела, море?

СОФИЈА: Зашто? Што је добро, треба чинити.

МАКСИМ: Јеси л' чула: ако то учиниш, одмах се сели из куће.

СОФИЈА: Ја сам тврдо закључила, и то мора бити.

МАКСИМ: Мора? Кучко од жене, та ти си наумила мене да сахраниш! Само нека то буде, па нећеш ни по сата бити са мном.

СОФИЈА: Већ за то ћемо лако. Па треба и теби да

купиш једне хаљине; срамота је тако ићи. Ако је до штедње, уштедићемо с друге стране.

МАКСИМ: Тешко мени и мојој уштеди! Чујеш, Соко, немој се шалити с балом.

СОФИЈА: Иди, Бога ти, зар ћемо ми бити осим свију људи. Кажи, која је кућа од нашега реда, која није дала бал; па само нас да проносе људи.

МАКСИМ: Али ја нећу, разумеш ли?

СОФИЈА: Бадава, кад мора бити.

МАКСИМ: Та где је сикира, да убијем душманина!

СОФИЈА: Пази, сикира има два краја. (Одлази)

МАКСИМ (сам, уплашено): Оваква није била. Сад је зло!

III. Никола, Максим.

МАКСИМ: Ах, Никола, брате мој рођени,
страдаш ли и ти, као што ти ја страдам?

НИКОЛА: Шта је, Максо, каква је то невоља на
тебе?

МАКСИМ: Еј, брате, ја сам ти пропао; ја сам
мртав, сарањен, закопан - пропао сам, па то ти је!

НИКОЛА: Шта је, брате, по Богу?

МАКСИМ: Шта је? Имам жену - не жену, него
лопова, пуштахију, арамбашу.

НИКОЛА: Твоја жена пуштахија?

МАКСИМ: Не пуштахија, то је мало: убица.

НИКОЛА: Каква несрећа! Шта је учинила?

МАКСИМ: Упропасти ме, па крај.

НИКОЛА: Али како?

МАКСИМ: Како? Одвукла ме синоћ на бал, па сад хоће да и ми правимо бал.

НИКОЛА: Иди, иди! Ја мислим Бог зна шта је учинила, а оно којешта.

МАКСИМ: Кажи ми, тако ти Бога, витла ли твоја којекуд?

НИКОЛА: То не; али, ако хоћеш да знаш, волео бих да је таква.

МАКСИМ: Е, гле, шта овај будали! Море, где си видео да жена треба да је ђаво. Ах, зашто мене Бог прокле, те ударих на аспиду!

НИКОЛА: Еј, мој брате, моја је Мага добра, то је истина; али, право да ти кажем, смрди јој траг, куд иде.

МАКСИМ: Бар јој није до балова.

НИКОЛА: Није, али не што не би миловала друштво, него не може да доспе. Та пипава је, па млитава је; од кад сам је узео, нисам ручао на време. Хајде, Маго! »Ево сад ћу«. Ево сад ћу, па у том и сат прође. Та хајде, за Бога! Једва ми у зло доба донесе што.

МАКСИМ: Хеј, хеј, само кад не троши.

НИКОЛА: Не троши, то је истина, осим што плаћа за рад, јер она да доспе да сашије, да прекрпи, Боже сачувај! Почне како тако, али друга мора да доврши.

МАКСИМ: Ја је видим увек у послу.

НИКОЛА: Та по цео дан пипа, ал' ништа не излази из руку.

МАКСИМ: Хеј, хеј, срећан си ти човек, то ја знам!

НИКОЛА: Шта ћу, да је мало оштрија, волео бих.

МАКСИМ: Не знаш што говориш. »Оштрија«, дођи овој мојој, па ће ти пресести и оштрина и љутина.

НИКОЛА: Ако ћеш управо, твоја је једна жена, која се може сваком допасти.

МАКСИМ: На пример.

НИКОЛА: Кућа ти је чиста, уредна; све је на свом месту, све иде као сат. Аспида није, али није ни смрдљивица. Увек чисто и пристојно обучена, али се не кити као гдекоје лутке. Ко такову жену има, може казати да има добру жену.

МАКСИМ: Ти и не знаш шта је добра жена, кад тако говориш.

IV. Кум, пређашњи.

МАКСИМ: Ходи, куме, ти то боље разумеш.

Ходи, куме, мучениче, као и сам што сам ти! Мој Никола има Магу, па и не зна, шта је зла жена.

КУМ: Ћути, куме, сад ћемо дознати, која је добра. Чули сте ваљда, како је стигло писмо на нашу власт од неког неименованог, и сто дуката, да се ово као награда даде оној у вароши нашој, за коју се осведочи, да је добра жена.

МАКСИМ: Тај је морао, сиромах, полудети, па не зна шта ради. Међутим, ко има благу жену, и којекако, али шта ћемо ми, ми кукавци!

КУМ: Не бој се, куме, опет сам наишао на један лек.

МАКСИМ: Већ и твоји лекови - да Бог сачува!

КУМ: Истина, за твоју, не знам, хоће ли поднети. Али за моју као наменуто. Заклиње ми се човек, да је тиме једну бабу смирио.

МАКСИМ: Е, мој куме, лако је бабу; али младу, па још ако је много млађа од мужа - ту је невоља!

КУМ: Бре не говори. Што су старије, све су горе. Моја док бијаше девојка, ништа се није зло чуло, него су је још хвалили, »добра девојка, ваљана девојка«. Кад је узедох, осам дана никад боље. После до шест недеља ваља, ваља; али како прође шеста недеља, помами се жена, и од оног доба сваки дан црња и гора. Па ако уживи још двадесет година, куд ћу онда?

МАКСИМ: А какав ти је тај нови лек?

КУМ: Како уђеш у собу, а ти само овако (прети прстом), па онда (метне руке на ртењачу и хода по соби), али ћути!

НИКОЛА: Е куме, па то ће она већма планути.

КУМ: То се зна! Баба цикне као змија, али он се чини невешт. Колико год пута уђе у собу, ништа друго, него по који пут (прети прстом), па онда (шета се као пређе), али не говори ништа.

МАКСИМ: А кад она окупи лонцима и шерпењама?

КУМ: То би, али не зна зашто; него само цичи од љутине; јер је за злу жену највећа мука, кад нико неће да пристане с њоме у свађу.

НИКОЛА: Па шта је после било с бабом?

КУМ: Шта је било. Пала од муке у болест, и ено је сад лежи на асталу. Ја мислим да почнем тамо од понедељника, можда ћу се опростити беде.

МАКСИМ: Да Бог да, ал' не верујем. Мој куме, најбоље би било да се нисмо ни женили.

КУМ: То право кажеш. Али што ћу, живео сам као нико, нити има ко да растреби, нити да скува. Једанпут навалиле стенице, те нисам мого целу ноћ спавати. 'Е, мислио сам, да имам жену, она би крчила, па ме не би стенице јеле.

МАКСИМ: Него она.

КУМ: Размишљавао сам и о томе, и свакојако: шта је боље да човека једе: стеница или жена; па

сам мислио: стеница једе ноћу, жена једе дању,
кад се пробуди. Обдан можеш како тако и побећи,
а обноћ никако. Но сад видим, како сам се
преварио. Најпре су ме јеле само стенице, а сад и
стенице и жена.

МАКСИМ (тресе главом): Сви којекако тек ја
најгоре.

НИКОЛА: Шта си узео ту, Бога ти! Да
благодариш још Богу, што си такву жену добио!

КУМ: И ја му кажем.

НИКОЛА: Имаш газдарицу, каквих мало има на
свету. Али ти с твојом нарави, ху, бу! Па куд ће и
она? Јеси ли видео, кума Мито, Гризелду?

КУМ: Е, богме! Таква жена код таквог мужа!
Треба и кума Максима да водимо у театар.

МАКСИМ: Треба, треба, вашто се и онако мало
троши.

КУМ: За то је вредно и потрошити штогод. Ти, на пример, да си видио Гризелду, имао би сасвим друго мненије о женама.

НИКОЛА: Заиста би имао.

МАКСИМ: Па шта је било?

КУМ: Како се жена за мужа жртвовала.

МАКСИМ: Шта, шта? Може бити у поворишту, али у свету тога чуда нема.

КУМ: Зашто, ако жена свога мужа милује.

МАКСИМ: О, пуца им срце. Зато се свака убила, кад јој је муж умро.

НИКОЛА: Као и ми за женама.

МАКСИМ: Бар се не деремо као оне, и не варамо свет.

КУМ: Е, куме, мучно је кад се не даш да те човек обавести.

МАКСИМ: Па шта је радила та ваша Грезилда?

КУМ: Најпре је жртвовала рођено дете за љубав свога мужа; затим се на захтевање његово раставила од њега и страдала као нико њен; најпосле се сама жртвовала за њега.

МАКСИМ: Хо, хо, хо! Гола лаж, измишљотина!

НИКОЛА: Зашто? То може бити.

КУМ: И ја држим да може, само кад је жена честита.

МАКСИМ: Знате ли шта је? Ви држите, да је моја Сока добра, је л'те?

НИКОЛА: Она је заиста добра.

МАКСИМ: Кажеш ли и ти тако, куме?

КУМ: Тако и ја судим.

МАКСИМ: К, добро, метнућу је на пробу, па ако буде као Грезилда...

КУМ: Гризелда, куме, а не Грезилда.

МАКСИМ: Свеједно, жена, жена; не ваља ни једна. Ако буде као та Грез-Гризелда, онда ћу признати да је добра жена.

КУМ: Ја мислим, да ће пробу издржати.

МАКСИМ: Ако издржи, онда ћу је пустити нека чини штогод хоће, а ја ћу само добовати да се наша једна добра жена. Али ако не одржи пробу, држ'те се од мене.

НИКОЛА: Та богме, ако ти почнеш на њу ху, бу! наравно да неће; јер жена чини, што чини, само из љубави к мужу.

МАКСИМ: О, будаластих мисли! Жена мужу да

учини што из љубави! Море, што год чини, чини од страха, или за корист; то добро упамтите. Или се боји, да је муж не бије, или да се не разболи и не умре, па неће имати после од куд да живи, или кога да мучи. Али да не мислите да говорим у ветар, показаћу се сасвим умиљат. (Виче) Соко, о Соко!

V. Софија, пређашњи.

СОФИЈА: Ево ме, Максо, шта ме зовеш?

МАКСИМ: Ходи, слатка жено моја, ево ти кључ од сандука с новцима, ево ти кућа: располагажи, уређуј како знаш, кувај, пеци, држи балова колико хоћеш; ја видим да си ти паметна жена.

СОФИЈА: Шта је опет ово?

МАКСИМ: Мислиш ли ти да сам ја цандрљив и опак? О нисам; ја сам се само претварао, да те искушам. Сад сам савршено уверен, да си добра

жена, а и кум Мита и Никола дају ти сведочанство.

СОФИЈА: Ја мислим да нисам до сада ништа учинила, што би нам било на штету.

МАКСИМ: Заиста ниси, и они колачи, што су умешени, служе нам на велику срећу. То сад тек видим.

СОФИЈА: У толико, да млађи буду задовољни и да не чине штету, а међутим да охотно раде своје послове.

МАКСИМ: Јесте, јесте. Ја видим како сам процветао, од кад сам тебе узео.

СОФИЈА: Е, мило ми је ако си увидео, да сам ти верна и да поштено мислим.

МАКСИМ: Јеси ли ми верна, милујеш ли ме?

СОФИЈА: Какве су то речи! А кад си ти противио од мене видео?

МАКСИМ: Софија, Софија, ја сам увек на само
сузе умиленија проливао, што ми је Бог такву
жену дао.

СОФИЈА: Престани, молим те, јер ћу најпосле
почети н сама плакати.

МАКСИМ: О, Софија, као добра жена, мораћеш
плакати. Знај, ја сам несрећан.

СОФИЈА: Несрећан, у чему?

МАКСИМ: Дира ли те у срце моја несрећа?

СОФИЈА: Смешно питање; ваљда нећу певати,
кад је теби зло.

МАКСИМ: Да избављен будем, од тебе зависи.
Хоћеш ли, Сокице?

СОФИЈА: Зар би ти посумњати могао? Кажи шта
да чиним?

МАКСИМ: Да жртвујеш наше дете.

СОФИЈА: Како да жртвујем?

МАКСИМ: Да га даш убити.

СОФИЈА: А зашто?

МАКСИМ: Ја сам ти крив, јако крив. Мени прети робија, а може бити и смрт. Но, ако дете наше дамо да га убију, онда ће све престати.

СОФИЈА: Ко је тај луд, који дете иште да убије?
Хајд с Богом!

МАКСИМ: Ха, јесам ли казао? Но још се може помоћи, ако својевољно пристанеш да се од мене раставиш.

СОФИЈА: Опет друга комендија.

МАКСИМ: Да се раставимо, али тако, да ти моју кривицу на себе примиш. Знај, Софија, ја сам се

преварио, па сам украо две стотине дуката. Кажи да си ти то учинила, па ћу ја бити ослобођен.

СОФИЈА: Најпре да се раставим од тебе, па после да кажем, да сам украла две стотине дуката, је ли?

МАКСИМ: Јесте, Софице.

СОФИЈА: Дакле, да се начиним пустахијом и да срамотим свој род?

МАКСИМ: За љубав твога рођенога Максе.

СОФИЈА: Хвала ти лепо! Поштено моје име нећу нипошто окаљати.

МАКСИМ: А ја?

СОФИЈА: Зашто ми ниси саопштио, па бих ти казала да то не чиниш.

МАКСИМ: И ти нећеш да се за мене жртвујеш?

СОФИЈА: То би још лепо било: муж да краде, а жену да срамоте.

МАКСИМ: Али ти рече, да си ми верна.

СОФИЈА: И то би била лепа верност!

МАКСИМ: Софија, тек што нису дошли из полиције да ме вуку.

СОФИЈА: Ако си украо, ниси добро учинио.

МАКСИМ: Ја знам да нисам, али сад треба да ми помогнеш.

СОФИЈА: Онако, као што ти желиш, не могу, него ћемо тражити други какав начин.

МАКСИМ: Један је начин да све на себе примиш.

СОФИЈА: Иди с Богом, како можеш то и помислити!

МАКСИМ (Николи): Ето вам ваше добре жене!

СОФИЈА: Добре жене не праве се пустијама.

МАКСИМ: Ха, куго! Само сам те хтео кушати, да видим каква си, ил' боље, да покажем свима, да ниси као што те они држе.

СОФИЈА: Сад, боља не могу бити.

МАКСИМ: Верујем, верујем; само сам доживео да се и други увере.

СОФИЈА: Ако ти мислиш да је добра жена она, која мужу помаже да зло чини, то се вараш.

МАКСИМ: Ниси ли ми се у цркви заклела?

СОФИЈА: Јесам, али не да изгубим моје поштено име.

МАКСИМ: За мужа треба све да учиниш, зато си жена.

СОФИЈА: Има мужева, који држе да су они господари, а жена скот, која је зато у кући да ради и чисти и да има кога, кад му воља дође, псовати и тући. Та су времена, чини ми се, прошла и, као што велиш да се жена заклела мужу, тако се ваљда и муж заклео жени.

МАКСИМ: Слушајте, слушајте, како јој иде језик!

СОФИЈА: Нека слушају. Жена је у кући млађа, то свака паметна треба да призна, и као таква дужна је уважавати и поштовати свога мужа, њему покоравати се и за старијега држати. Али зато не треба ни он да је гази и држи за роба, него да је сматра, као што је Бог уредио.

VI. Светозар, пређашњи.

МАКСИМ: Ходите, Светозаре, ви сте млад човек неожењен, да чујете каква је добра жена.

СВЕТОЗАР: То ћемо чути сутра, јер је
опредељено, да се сутра даде награда оној, која
буде проглашена да је добра.

МАКСИМ: Ту част неће нико други добити, него
моја Сока.

КУМ: Како би моја ту славу другоме уступила!
Или она или ниједна!

СВЕТОЗАР: То ћемо видети сутра.

СОФИЈА: Која је због награде добра, та заиста
није добра.

МАКСИМ: Ти си добра и без награде.

СОФИЈА: Молим те, Светозаре, хоће ли се
искати сведочанство и од мужева?

СВЕТОЗАР: Како ће се у томе поступити, данас
се решава.

СОФИЈА: Требало би и мужеве упитати. Ево мој би Макса баш истину казао.

МАКСИМ: То бих заиста. Тешко бих слагао.

СОФИЈА: Више се од мужа не може захтевати.

МАКСИМ: Хоће ли се још каква луда наћи, да опредјели награду, који је најбољи муж?

СВЕТОЗАР: А зашто то?

МАКСИМ: Само да видимо, како ће се жене у лагању надметати.

СВЕТОЗАР: Ја мислим да је то излишно, јер се опште говори, да су жене зле; а о мужевима тај се глас не разноси.

СОФИЈА: Јер жене обично ћуте.

МАКСИМ: То је истина.

СОФИЈА: Зар није?

МАКСИМ: То смо видели на балу. Узавреле као чавке.

СВЕТОЗАР: Збиља, како сте задовољни с балом?

СОФИЈА: Врло добро. И ми смо наумили код нас један држати.

СВЕТОЗАР: То је лепо.

МАКСИМ: Само што неће тако брзо бити.

СВЕТОЗАР: Па и не ваља често. Каткад, да се човек проведе. Сад идем да видим, како су закључили с том наградом, па ћу доћи да вам јавим.

СОФИЈА: Хајд', хајд', донеси радост мужевима.

СВЕТОЗАР: Ја мислим већу женама. (Одлази)

МАКСИМ (Софији): О, о, красницо!

СОФИЈА: Опет ти није нешто по ћуди.

МАКСИМ: Бре, да није овај дан, дао бих ти те се не би никад сетила бала. Али за данас нек те и то прође.

СОФИЈА: Та ја и не могу добити награду.

МАКСИМ: Добићеш врага, да те носи, и онога који те је донео на мој врат! (Одлази)

СОФИЈА (смешећи се Николи и куму): Радите ли ви тако?

КУМ: Ја бих радио, али не помаже.

НИКОЛА: Не помаже богме ни код моје Маге.

СОФИЈА: Иначе би радо поступали. Па смо опет ми криве. Ако ништа друго, а оно смо љуте:
»Аспида, брате!« А кад гдекоји муж дође

сутрадан кући, кад се скита и троши, а жена сирота гладује с децом, онда је то добро.

КУМ: Е да ми је оваква жена!

НИКОЛА: И мени.

СОФИЈА: Ко није с једном задовољан, неће бити ни с другом. То добро упамтите!

ДЕЈСТВО III.

I. Максим.

МАКСИМ (сам): Сви ме зову цандрљивим, а не знају зашто. Истина, каткад и за бадава пропсујем, али зато се не може казати да жену кињим, кад она има увек по нешто старога дуга. Ено, тек што је омирисала бал, по већ хоће и она да прави. Хајд, хајд! Али од куда је то, те ми се сад отпире? Најпре бијаше мирна, тиха; кад вичем, она ћути и снебива се, а сад ми трчи у очи и хоће столицом. Да јој није Јеврем како учитељ? По свој ће прилици он бити, зашто она те нарави није.

II. МАГА (ступи), пређашњи.

МАГА: Добро јутро, браца.

МАКСИМ: Бог ти добро дао, Маго. Шта радиш, Маго?

МАГА: Хвала Богу, браца, здрава сам. Дошла сам, ето, да питам нешто сека Соку.

МАКСИМ: А шта ћеш је питати? Ако хоћеш да те поквари, то уме.

МАГА: О, Боже, браца, сека Сока је, ето, добра.

МАКСИМ: Би л' ти правила бал?

МАГА: Ето, право да кажем, мрзи ме. Волим на време да легнем. И тако, ето, по цео дан кланцам.

МАКСИМ: Тако ради свака добра газдарица; а распикуће и ветрогоње мисле како ће се скитати и где ће се проводити.

МАГА: Е, Бога вам, браца, па зашто не би ишла, којој се мили и која, ето, може да стигне.

МАКСИМ: Где је та жена, која би могла доспети на бал, ако је добра газдарица?

МАГА: Ето, враг да га зна, друге могу.

МАКСИМ: Могу, кад не маре за кућу.

III. Никола, пређашњи.

НИКОЛА: Маго, море, деца тамо мртва гладна.

МАГА: Ето, шта ћу да им дам.

НИКОЛА: Начини им штогод. Зар хоћеш да им ја кувам?

МАГА: Па дала сам им, ето, хлеба. Шта ћу друго?

НИКОЛА: Што их ниси очешљала и умила, него изгледају као Циганчад.

МАГА: Ето, кад не могу да стигнем.

НИКОЛА: Ти све не можеш да стигнеш. Соба нерастребљена, по зидовима паучине, како си почистила кујну, тако си оставила ђубре иза врата. Није л' те стид? Дошао кума Мита, да цркнем од срамоте.

МАГА: Па ја сам растребила.

НИКОЛА: Растребила као - тешко мени!

МАГА: Е сад се, ето, опет једиш.

НИКОЛА: Како се нећу једити на такву потрад.

МАГА: О врага, не знам, како да ти угодим, да се не љутиш!

НИКОЛА: Та растреси се и ти једанпут, да га

ђаво носи! Све твоје другарице како тако, ал' ти довека у ђубрету. Од Божића ниси била у цркви.

МАГА: Кад не могу да стигнем.

НИКОЛА: Свако живо доспе, само ти не можеш. Еј, тешко мени!

МАГА: Али, немој да се љутиш, молим те.

НИКОЛА: Иди, иди, па гледај децу.

МАГА: Ето, жао ми је кад се једиш, а ја ти желим угодити.

НИКОЛА: Ено се и краставци покварили.

МАГА: О врагу! Ваљда, ето, не ваља сирће.

НИКОЛА: Не знам како си метнула, тек видим да је цело буре пропало.

МАГА: О тешко си га мени, а лепо сам их, ето, била сложила!

НИКОЛА: Чим си их опарила?

МАГА: Ето сам заборавила да их опарим.

НИКОЛА: Еј, наопако ти звонило! Зар се тако краставци слажу? Тако ће бити и с купусом.

МАГА: Купус сам, тешко си га мени, лепо сложила.

НИКОЛА: Сложила, као враг да те носи! Видим ја моје добро јутро.

МАГА: О тешко си га мени! Толико сирће!

НИКОЛА: Иди, иди, не стој! Док тандрчеш и тешкаш се, могла би полак посло свршити.

МАГА: Ето, жао ми је, где се љутиш.

НИКОЛА: Та иди само, нит' ми помаже љутити се ни певати.

МАГА: О, тешко си га мени! (Одлази)

НИКОЛА: Ето видиш. Може ли бити боље нарави? Али валуду, кад јој не иде ништа од руке.

МАКСИМ: Опет слуша барем, и даје се исправљати.

НИКОЛА: Од десет година једнако је исправљам и злопатим, па шта сам добио?

IV. Кум, пређашњи.

КУМ: Помози Бог и опет!

МАКСИМ: Да немаш какав нов лек, куме?

КУМ: За сад немам, а нећу ни тражити, док не видим како ће дејствовати овај што имам.

МАКСИМ: Јеси ли почео?

КУМ: Тамо од понедељника мислим, у име Бога.

МАКСИМ: Још ти није тако зло, кад можеш одлагати.

КУМ: Већ данас свакојачко не бих, јер знате ли шта је ново? Наредили су да се изда награда, за коју се осведочи да је најбоља жена. Зато свуда иду комисије, да виде како је која у кући, а особито како је обучена, јер, веле, из хаљина се најбоље познаје жена. Да видите како се моја нацифрала; ама није жена него лутка. Утегла образе белилом, велиш, шкрипили би под руком. Мислим који је то враг, али никако ми се не пита данас.

НИКОЛА: Баш бих рад знати, на коју ће пасти та коцка.

МАКСИМ: Зар може која друга добити осим Маге, ако се баш мора добити.

КУМ: Кума Мага је позната у овој вароши као добра и невина жена.

НИКОЛА: Бога ми, кад је тако, да гледам. Сто дуката то је лепа закрпа. Да јој кажем да се обуче, јер се неће ни сетити. Баш добро, вратила се.

V. Мага, пређашњи.

МАГА: Ето, заборавила сам да те питам....

НИКОЛА: Мани се свега, Маго; данас се раздаје награда доброј жени. Иди брзо, те се обуци, може пасти на тебе коцка.

МАГА: Е, морам, ето, да купам дете.

НИКОЛА: Остави сад дете, за по дана неће пропасти.

МАГА: Али сам, ето, загрејала воду.

НИКОЛА: Па мани безтрага и воду, само да добијемо сто дуката.

МАГА: Ето, не стоји ми лепо шкуртељка.

НИКОЛА: Па обуци оно што ти лепо стоји.

МАГА: Не знам, ето, што ћу с водом.

НИКОЛА: Опет она. Та иди једанпут, црнице! Еј, куку мени!

МАГА: Е, ти се срдеш.

НИКОЛА: Та не срдим се, него иди, иди само, на зови и Лепосаву, да ти помогне. (Одведе је до врата, она одлази) Мекана је до зла Бога, али шта ћу; ваше су вредне, па опет кажете да не ваљају.

КУМ: Моја је највреднија, кад разбија по кући и лупа.

МАКСИМ: И моја, кад кува и меси.

НИКОЛА: Само да се хоће за времена обући; јер она више пута мисли у цркву отићи, па док се обуче, а оно изишли из цркве.

VI. Софија, пређашњи.

МАКСИМ: А јеси ли се ти, куго, обукла?

СОФИЈА: Ја сам обучена.

МАКСИМ: Како се ниси нацифрала?

СОФИЈА: Зашто? Данас није празник.

КУМ: Али се данас даје награда доброј жени.

СОФИЈА: Па?

КУМ: Данас је прописано, да се свака лепо обуче.

СОФИЈА: Праве само комендије са женама.

МАКСИМ: Видите, ова је тек од оних правих. И

најпакоснија која је, мисли бар да је добра; а ова је тако уверена о себи, да неће ни да се обуче.

СОФИЈА: Ако нисам добра у овим хаљинама, нећу бити добра ни накићена.

МАКСИМ: Ено се тамо потукоше вичући да теби припада награда.

СОФИЈА: Ја им и не тражим.

МАКСИМ: Види се како ревнујеш за кућу.

VII. Светозар, пређашњи.

СВЕТОЗАР: Ја вас често посећујем, али данас по дужности, јер је женски празник.

МАКСИМ: Само гледајте да им умножите празнике, и онако мало тумарају. Како човек устане, ништа друго и не види него где се успроходале жене. Шта је? Света Софија, Огњена Марија, треба да се честита, па не само женама

него и малој деци на сиси. Тако и Милицу,
Смиљану и Цвету нађу у календару, само да се
могу скитати.

СВЕТОЗАР: Већ данас је сасвим друго, треба им
опростити. Мене су за овај крај определили, да
прегледам како је по кућама и како се која обукла.

МАКСИМ: Но, знам да сте имали шта видети.

СВЕТОЗАР: Душа ваља, белила је доста
потрошено, а тако и руменила и боје за косу.
Једна је тако навукла обрве, да ми се учинило, да
је на театру.

МАКСИМ: А која није накићена као у
комендији? Ту црвено, ту шарено, ту цветови, ту
перје - добро те се краве не плаше од њих.

СВЕТОЗАР: Једну сам осрамотио, али у
невиности. Навранила косу што може бити, али
заборавила на зулуфе. Ја, прост, запитам је, од куд
има двојаке боје косу.

МАКСИМ: Та само нека су с поља углађене,
само нека је горња хаљина чиста, а за даље не
питај.

СВЕТОЗАР: Најсмешнија ми је била моја
газдачица, иначе богињава и ружна; али данас,
мој брате, гледам жену, а не могу да је познам.
Тек она мени: »Добро јутро, господине.« -
Газдачице, зар си ти? - »Ја сам.« - О, убиле те
силе! Чисти, глатки образи.

НИКОЛА: Како вам се допада накит моје Маге?

СВЕТОЗАР: Баш се онда чешљала.

НИКОЛА (на страни): Еј, тешко си га мени!

МАКСИМ: Је л' свака овако обучена, као моја
Сока?

СВЕТОЗАР: Заиста, тетице Софија, ви нисте ни
најмање накићени.

СОФИЈА: Ја мислим, да кићење за жену, која има свога мужа, није ни најмање нужно.

СВЕТОЗАР: Али бар данас.

СОФИЈА: Зашто? Ако се награда даје по лепоти хаљина, то ће добити она, која је најбогатија.

СВЕТОЗАР: То је врло паметно речено.

СОФИЈА: Ја ћу, на пример, метнути два низа дуката, друга ће метнути четири; па, ако жену дукати диче, то је најбоље која има да поређа дукате по целој хаљини, па ће бити и најлепша и најбоља.

КУМ: Хм! Да се нашалим ја нешто, па да узмем дукате мојој.

СОФИЈА: Верујем, али је опет до мужева сва кривица. Хоће да му је лепа, па воли да узима новце на интерес, не жели да је лиши наниза.

Верујте ми да мужеви неће ју, не би се ни једна белила.

МАКСИМ: А кад муж каже да се не кува ово и ово, зашто се то кува, пасја веро?

СОФИЈА: Друго је јело, а друго је белило. Оно је нужно, а ово не само излишно него и шткодљиво.

СВЕТОЗАР: Али, кад муж не зна да се жена бели?

СОФИЈА: Како позна сваку другу, само своју не може?

МАКСИМ: О, убио је часни крст, како зна паметно говорити!

СОФИЈА: Мислим да баш тако лудо и не радим. На пример, ти мрзиш на белило, па се зато не белим.

МАКСИМ: Ниси ли сама признала да је на балу свака забељена?

СОФИЈА: Е, опет ти сваку шалу узимаш за готове новце. Какогод што се том приликом понајвише лацну, тако би лудо било рећи да је свака набељена.

СВЕТОЗАР: Ја сам се заговорио, а морам да носим известије. Дакле, молим за сведочанство.

МАКСИМ: Какво сведочанство?

СВЕТОЗАР: Сваки муж треба да да од своје стране написмено, каква му је жена, јер ју он најбоље познаје.

МАКСИМ: Но, то је лепо.

СВЕТОЗАР: Заиста, одбор у свему мудро поступа.

МАКСИМ (за себе): Рад' сто дуката, нека и то буде. (Јасно) Дакле напишите.

СВЕТОЗАР (узме хартију и почне писати)

МАКСИМ: Ето, куме, човек мора и преко своје воље да хвали своје чудо.

КУМ: Бре, лако је теби, али како ћу ја? Па још кад чује да сам сведочанство дао.

СОФИЈА: Пак зашто дајете?

МАКСИМ: Видиш ли је? Завиди да добијеш сто дуката.

СОФИЈА: Ја не завидим, него кад велите да није право.

СВЕТОЗАР (устане): Ево дакле. (Чита) »Ја доле потписани, по чистој мојој совјести, сведочим, и готов сам на сваком месту потврдити, да супруга моја, Софија рођена Перкић, сваку љубав и наклоност ужива, почем је не само добре нарави, чесна и паметна, него во опште све добродјетели има, које жену украшавају и одликују. За боље веровање, мој сопственоручни потпис«

МАКСИМ: Добро, Светозаре, врло добро. Још мало, па ће се моја Сока посветити. (Потпише)

СВЕТОЗАР (Николи и куму): Хоћете ли и ви за ваше? Ево сам овде додао у кратко точку једну.

НИКОЛА: Ал' ви моју Магу нисте ни видели обучену.

СВЕТОЗАР: Та ја њу и онако познајем. Потпишите само, ако сте о доброти ваших супруга уверени. А за друго, ја ћу вам лако свршити.

КУМ: Хајде, кума Нико. (Потпишу)

СВЕТОЗАР: Е, сад да идем. (Софији) Желим да коцка на вас падне.

СОФИЈА: Кад нисам лепо обучена.

СВЕТОЗАР: Ко зна. Збогом! (Одлази)

МАКСИМ: Е, куме, бар ћемо и то чудо доживети да видимо добру жену.

СОФИЈА: Бога ми, како су мужеви брзи са сведочанствима, биће их доста.

МАКСИМ: Тек она мора да пецне.

СОФИЈА: Па зар није тако?

МАКСИМ: Већ и онај би био луд, који би помислио да сведоџба није дата за љубав сто дуката, него што је жена добра.

VIII. Лепосава, пређашњи.

НИКОЛА: Шта је, Лепосава? Обуче л' се Мага?

ЛЕПОСАВА: Ево је где иде.

НИКОЛА: Но, кад је дао Бог. А зашто се ти ниси обукла лепо?

ЛЕПОСАВА: Е, мене се то ништа не тиче.

МАКСИМ: Још би боље тај Перкић погодио, да је одредио тих сто дуката за девојку, која је најбоља, те би се бар удала.

КУМ: Девојка не би ни једна могла добити награду.

НИКОЛА: Зашто?

КУМ: Јер су све добре. Кажите за коју сте чули да је зла? Моју Јелу фалише те ми уши пробише.

СОФИЈА: А сад?

КУМ: Сад видим шта је зец.

IX. Мага, пређашњи.

МАГА (мало небрижљиво обучена): Ето, и ја сам се обукла.

НИКОЛА: Хвала Богу; а зашто ниси мало пре, да те писар затече?

МАГА: Ето, нисам могла да стигнем.

НИКОЛА: Еј, дртино моја! Како ти стоји та шкуртељка? Нешто егаво.

МАГА: Та добро је, добро је.

НИКОЛА: Видим како је добро. (Намешта је)
Овде мало изео мољац; али ништа, само кад није све пропало.

СОФИЈА: Браца Нико, и ви канда нисте задовољни с браком?

НИКОЛА: Волео бих да је Мага као ти.

СОФИЈА: А ви, куме?

КУМ: И ја бих волео, да је као ви.

СОФИЈА: А ти, Максо?

МАКСИМ: Мени пева срећа.

СОФИЈА: Ето, вас тројица, па ни један није задовољан. Како си ти, секо, твојим задовољна?

МАГА: Мој Ника, истина, каткад псује, али је опет врло добар.

СОФИЈА: Видите, па да вађемо по целој вароши, нећете наћи ни три да се на мужеве туже.

МАКСИМ: Дабогме, и не могу се тужити, код су мужеви добри.

СОФИЈА: Ваљда ће се опет наћи који да не ваља.

МАКСИМ: Ма како да не ваља, опет је бољи од жене.

СОФИЈА: Па зашто си потрчао да се брже боље жениш, кад је тако зло?

МАКСИМ: Видиш је! Море, коња сваки дан
шибају и туку, и опет иде сам руди. Научен је,
шта ће.

СОФИЈА: Па кад сте научени, а ви ћутите.

НИКОЛА: Право кажеш, снахо. Него, Маго,
гледај да те види писар овако обучену, не би ли
ми коју цркавицу и ти привредила.

МАГА: А како ћу, кад је, ето, отишао.

НИКОЛА: Иди те прођи поред одборске куће,
може да ће те ко усмотрити; а о доброты мислим
да су сви уверени.

МАКСИМ: А, Магина је доброта позната.

НИКОЛА: Иди, не дангуби.

МАГА: Ето, мрзе ме.

НИКОЛА: Та, иди, дртино; еј, куку леле!

Х. Јеврем, пређашњи.

ЈЕВРЕМ: Какав је то аларм на сокаку?

МАКСИМ: Какав аларм?

ЈЕВРЕМ: Опколили људи кућу, као да ће на јуриш да је узму.

МАКСИМ (гледа кроз прозор): Који је то враг?
Та ја нисам никоме дужан.

СОФИЈА: Ваљда су чули да ћемо давати бал.

МАКСИМ: Бре, ако те окупим, пресешће ти бал.

ЈЕВРЕМ: Шта, још није непријатељ побеђен?

МАКСИМ: А и теби лепо кажем да ми не квариш жену; јер - ето ти врата!

ЈЕВРЕМ: То није никакав маневар, него на дуел, ако си јунак!

МАКСИМ: Марим ја за твоје ратове!

НИКОЛА: Опет нам господин Светозар долази.

МАКСИМ: Већ и он...

СОФИЈА: Ваљда ће да се жени.

XI. Светозар, пређашњи

СВЕТОЗАР: Ја опет к вама и то с лепом новином.
Пресуђено је за награду.

СВИ: Па која је добила?

СВЕТОЗАР: Погодите.

МАКСИМ: По правди Мага.

КУМ: Јест, јест, кума Мага.

СВЕТОЗАР: Шта ви кажете, тетице Софија?

СОФИЈА: А шта знам ја ту говорити. По мом мњењу добиће награду она, која је најлепша, јер код мушких то много вреди. Само нека је лепа, па је сваки хвали.

СВЕТОЗАР: Видите како неправду чините одбору, а он је баш савесно ствар решио.

НИКОЛА: Па ко ће дакле добити?

СВЕТОЗАР: Послушајте како је пресуђено: она жена, прво, није добра, која по кући једва ходи, мрзи ју чисто говорити; куд пође, ту седне. Деца су јој нечиста, кућа неуређена, пуно свуда ђубрета.

НИКОЛА: Е, моја Маго!

СВЕТОЗАР: Него, жена мора да је жива, окретна, газдарица у кући, која све види, нити смета ако је мало и пољута.

МАКСИМ: Да мужа одалами столицом.

КУМ: Или да му лете тањири око главе.

СВЕТОЗАР: Но, второ, ни она жена није добра, која по кући лупа, праска, слуге и слушкињу грува, мужу не да ни писнути, и т.д.

КУМ: Е, то није ништа, него да сте мене звали, да вам ту точку напишем.

СВЕТОЗАР: Треће: ни она жена није добра, која је распикућа, па ако ће и најбоље нарави бити; која води бригу само о баловима, увеселенијама, соареима, да се лепо накити и иде у визите. Овакова се може пређе рђава него добра жена назвати.

МАКСИМ: Само нека кува изобиљно, па ће све добро бити.

СВЕТОЗАР: Но ни она жена није добра, која живи ко Циганка, откида од уста млађима и мужу и не да ништа јести.

МАКСИМ: Каква је то луда пресуда?

СВЕТОЗАР: Четврто: ни она није добра жена, која непрестано гледа да се кити, да се бели, да обрве навлачи, косу врани и облачи по дванаест сукања, само да лепша изгледа. Јер жена удата нема се ником другом допасти, него својему мужу.

КУМ: То је тако.

СВЕТОЗАР: Но ни она није добра жена, или што је све једно, добра газдарица, која је неопраница, која се није умила од пет дана, којој се црни хаљина и т. д.

МАКСИМ: Кажем ја да не може ни једна добити награду. Ето, која је мека, не ваља; која је љута, не ваља; која троши, не ваља; која штеди, не ваља; која се кити, не ваља; која се не кити, не ваља. А тако и јесте.

СВЕТОЗАР: Али ако среду држи?

МАКСИМ: Каква је у среду, таква је и у четвртак. Од паприке не бива босиљак.

СВЕТОЗАР: И опет кажем вам, нашла се једна, која је достојна награде.

МАКСИМ: Па која је? Да видимо и то чудо.

СВЕТОЗАР (пружи руку на Софију)

МАКСИМ: Сока?

КУМ: Лепо.

НИКОЛА: Е, срећно снахо!

ЛЕПОСАВА: Дадо, и мени од тога једну хаљину.

МАКСИМ: Видиш, чули где се ја тужим, па, као бајаги, да ми докажу како немам право.

СВЕТОЗАР: Ево новци! (Проспе дукате по асталу)

МАКСИМ (врти главом): Чудо, ваиста!

ЈЕВРЕМ: Но, сад само реци да немаш добру жену!

СВЕТОЗАР: И о томе има нешто. Будући је пресуда окружнога суда основана не само на општем мњењу, које влада о госпођи Софији, него и на сведочанству тичућег се супруга, зато се одбор праведно надати може, да ће поменути супруг у будуће с именованом супругом својом не само лепо живети, него да јој неће никада, што она буде у кући по благорасудженију своје наредила, па путу стајати, много мање на њу тужити се.

МАКСИМ: Молим, господине, нисам добро разумео ту вашу пресуду. Од сад Сока у кући уређује, како она зна, је л' тако?

СВЕТОЗАР: Јесте.

МАКСИМ: И ја на то морам приклонити главу и
ћутати?

СВЕТОЗАР: Као муж, који је уверен о доброту
своје супруге.

МАКСИМ: И још да се не смем никоме ни
потужити?

СВЕТОЗАР: Ви ћете се владати по смислу датог
од ваше руке сведочанства.

МАКСИМ: Ево вам ваши новци, мени не требају.

СВЕТОЗАР: Пресуда се не може аполирати, а
баш кад би и могла, то би се допустило само
надлежном лицеу.

МАКСИМ: Еј, тешко мени, преварише ме!

ЈЕВРЕМ: Хајд, с Богом!

МАКСИМ (бије се по челу): Где се ја избеzumих за сто дуката?

СВЕТОЗАР: Али какова штета проистиче од туда за вас?

МАКСИМ: Ћутите, молим вас: три бала, па је отишло сто дуката.

СВИ (смеју се)

СОФИЈА: Не бој се, нећемо правити бал, ја сам се само шалила.

НИКОЛА: Ето, видиш, па си се уплашио.

МАКСИМ: Ћути ми ти тамо. Сто начина има да ми већу штету начини, него што је бал. Па, опет, да се не смем ни тужити - та, три месеца, па ме неће бити на свету.

НИКОЛА: Није него још штогод; Софија је добра жена.

КУМ: Добра богме, те како.

МАКСИМ: Свима је она вама добра, само што ја трпим и страдам. Господине Светозаре, та бар да се потужити смем, опет би ми било лакше.

СВЕТОЗАР: Све бадава.

МАКСИМ: Еј, луди Максо, будаласти Максо, слепи Максо, где за сто дуката ослепи, те се упропасти и уби!

ЈЕВРЕМ: Кураж! Јунак, ако је и побјеђен, опет не губи духа; а благородан побједитељ зна уважавати падшег непријатеља.

МАКСИМ: И ти си ми много крив.

ЈЕВРЕМ: Као сојузник Софијин, морао сам све употребити да се непријатељ побједи.

МАКСИМ: Тако ми треба, кад ти нисам показао врата.

СОФИЈА: Светозаре, смем ли и ја једну реч казати?

СВЕТОЗАР: Извол'те.

СОФИЈА: Ја нисам тражила да добијем награду, ал' не знам, јесам ли је и васлужила. Но, кад ми је намењена, ја благодарим свима, који су ме удостојили те чести.

МАКСИМ: И ја, што су ме преварили.

СОФИЈА: При свем том, кад Макси ова ствар није по вољи, ја се одричем тих сто дуката и уништожавам сведочанство, које је мој муж о мени дао.

ЈЕВРЕМ: Шта, снахо? Трактат је потписан, и не сме се кварити.

СОФИЈА: Оставите, браца Јевреме, видим да ту не помаже ништа.

СВЕТОЗАР: И ви не цените признање вашег
супруга пред светом, да сте добра жена?

СОФИЈА: Он је мој муж, и ја сам дужна трпети
штогод он о мени рекне, било добро, било зло.

СВЕТОЗАР: То је заиста лепо.

НИКОЛА: Е, Максо, ако сад не признаш да имаш
добру жену, онда ниси човек.

МАКСИМ: Што неће да прими сто дуката? Мој
брајко, ти не познајеш женско лукавство. Какогод
што хоће да је лепша, па меће на образ белило и
руменило, тако тражи да обмане свет, како је
добра.

НИКОЛА: Али она то чини на твоје захтевање.

МАКСИМ: Дабогме, жена све чини што муж
захтева, и опет бива што су оне наумиле. Немој ти
гледати што она чини, него што говори, па ћеш
добро проћи.

ЈЕВРЕМ: Е, сад видим, да је свако нападање сујетно. Ових сто дуката послао сам ја потајно одбору. Но кад и то не помаже, узећу их натраг и располажем, да се из тих новаца начини један споменик за цандрљиве људе.

МАКСИМ: Ето ти! Договорила се с Јевремом како ће ме преварити. Хајде сад, веруј јој!

ЈЕВРЕМ: На моју официрску реч кажем, да Софија није ништа о томе знала.

МАКСИМ: Ако није знала, могла се лако сетити. Не знате ви лукавство женско.

ЈЕВРЕМ: Дакле, на чему остаје ствар?

МАКСИМ: На томе, да жена добије награду, што по кући псује, што ради по својој вољи, прави штету и хоће мужа столицом.

СОФИЈА: Ако хоћеш да знаш, то је био само

вент, које ме је браца Јеврем научио и управо натерао.

МАКСИМ: Да те је учио на што добро, не би примила, али зло одмах.

СОФИЈА: Ако мислиш да сам те увредила, ја те молим за опроштење.

МАКСИМ: То је бар лако.

СОФИЈА: Дакле, кажи, како ти се угодити може?

МАКСИМ: Сад да ти тражим још учитеља, да те учи. Ти си моја злосрећа, то ја знам.

СОФИЈА: Буди једанпут и ти човек.

МАКСИМ: То јест, дај се под папучу метнути, па срећан човек.

СОФИЈА (публикуму): Е молим вас, сад како жена да се не радује код таквог мужа. Добрим не

можеш, зло не помаже, - злу жену могли су и дотерати у чувство.

НИКОЛА: Срета кајишом.

КУМ: Да видим како би Срета с мојом прошо.

МАКСИМ: Једна се жена на свету поправила, па дигле, видиш, ларму.

СОФИЈА: Али муж ни један. Ја сам трпела, ја сам ћутала и гутала, па ти нисам могла угодити. Почела сам мало оштрије, те исто! Кажи, како да ти угодим?

МАКСИМ: Да куваш, да месиш, да ме вучеш по баловима.

НИКОЛА: Максиме, буди једанпут паметан.

МАКСИМ: Остави ме, немаш ђавола на врату, па ти је лако.

КУМ: Али, кума Максо, кад сви признају...

МАКСИМ: Ја један не могу.

СВЕТОЗАР: Ви грешите против правде.

МАКСИМ: Умрла је правда. Звоните!

(Звонце се чује. Завеса пада)